

Forfatter: Aakjær, Jeppe

Titel: Karl Larsen I

Citation: Aakjær, Jeppe: "Karl Larsen I", i Aakjær, Jeppe: *Artikler og Taler. - 1919*, Gyldendal, 1918-19, s. 160. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aakjaer04tom-shoot-workid56287/facsimile.pdf>
(tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Artikler og Taler. - 1919

KARL LARSEN:
DANSKE NYBYGGERE.

I.

„Tilskueren“, Maj 1911.

Karl Larsen er en ualmindelig omfattende Intelligens: fra det graaeste Vesterbro til det solrige Portugal, fra den amerikanske Prærie til „Japansk Aand“ — — som en Glente synes han at omkredse hele Verden og sænke sig over sit Bytte, hvor det lyster ham. Han er *Spejderen* i vor Litteratur, altid oplagt og morgenduelig, altid med Sindet fyldt til Randen af det Æmne, der nu behersker ham. I det foreliggende Værk er det Dansk-Amerikaneren. Hvem skulde nu tro det, at der ud af en Række snavsede og forkrøllede Almuebreve kunde destilleres en Bog med et saa fornøjeligt og ejendommeligt Indhold som den foreliggende.

Karl Larsen har paa *Brevets* Omraade uddannet sig en Specialitet, der er helt hans egen. Forhen har han samlet vor Befolknings Breve fra 64; denne Gang har han ved Brevet villet gi' os et autentisk Billede af vor Landsmand *in the far West*, vor Bror, vor Slægtning, der en Dag faldt i Tanker ved det hjemlige Grødfad, var bleven et Bytte for Amerikafeberen, og siden drog over Havet, for giennem en Menneskealder at trække rundt mellem Præriens *Settlements* med Dollars i Støvlerne og med Hjemlængsel i Hjærtet.

Emigranten har hidtil ikke fundet sin Skildrer herhjemme; her rækker han nu selv Karl Larsen Materialet, og i bedre Hænder kunde det næppe være lagt.

„Danske Nybyggere“ er en Bog om Helte; der er noget kiplingsk i Anlægget, men Personerne er forøvrigt danske nok.

Bogens første Halvpart er helliget den østjydske Møllersøn *Jens Storm Schmitt*, der en Dag blev kjed af at pille Gryn herhjemme og drog til Kalifornien for med Spaen i den ene Haand og Revolveren i den anden at grave Guld ved Sacramentoofoden. Det er et bevæget, endda ofte ret dramatisk Levnedsløb om jydsk Sejhed og Udholdenhed. Men bedst er alligevel Bogens sidste Halvpart: Beretningen om

den sjællandske Tækkemand *Hans Rasmussen*, en ubetalelig humørfrisk Almuetype, ved Fortællingens Begyndelse en veg og slatten Brændevinsklud, der solder op baade sin egen og andres Agtelse, men sendt til Amerika paa offentlig Regning, ta'er Reb i Sejlene og paa Kanadas Ismarker hærdes til en Mand paa Legeme og Sjæl.

Der er talt og skrevet meget om den aandelige Brobyggen mellem os og vore amerikanske Frønder; man har i Sagens Interesse spist og sunget, sendt velkonserverede Berømtheder frem og tilbage over Havet, men her, i denne ligefremme Indsamling af Emigrantbreve, foreligger der en Handling, der kan faa Betydning langt ud over Nuet og rigtig forstaaet og opfattet kan lægge en Bro af Agtelse og Sympati mellem Dele af vor Nation, der ved Skæbnens Magt er bleven skilte ved Tid og Rum.

Det er beundringsværdigt, at Karl Larsen kan faa alt dette ud af Breve, hvori næppe ét Ord er rigtig stavet. Hvor maa Filologiens Pedanter ikke vræde sig under denne Bog, efter at de nu gennem Menneskealdre har torteret os med Retsavningen, som det sande Kriterium paa Intelligens. Og saa kommer her den joviale Tækkemand Hans Rasmussen, som knap kan stave sin egen Mors Navn, og faar en Plads i vore Hjærter saa selvsagt som nogen Ting, faar os til at le af sin sjællandske Gemytlighed og sit sunde Mod paa Livet, saa vi komplet glemmer, at der er noget til, som hedder Saabys Ordbog. Det er nu godt gjort af en fattig Tækkemand fra Nordsjælland; og det lader sig kun gjøre derved, at han skriver sine Breve med Hjertet og ikke med Hjærnen; og det vil vor Almue altid, saa længe Pedanterne ikke har haft deres Fingre i Garnet.

Der udgik for en Tid siden en Opfordring til alle danske Forfattere om for Guds Skyld at bevare deres Kladder, deres Udkast, deres kasserede Forsøg og la' det altsammen opbevare i Bibliotekernes uhyre Gjemmer til Støtte for fremtidig Litteraturforskning. Naar Ormene saa forlængst havde ædt vore samlede Værker, blot fordi det Læder, hvori de var indbundne, smagte dem saa sødt, saa skulde endnu disse Papir-Lapper bevare vort Navn for Efterverdenen, paa samme Maade som visse Forverdenens Dyr kun er kjendte gennem deres forstenede Exkrementer. Jeg gav dengang Ideen til Opbevaringen mit Bifald, om end ikke med megen

Varme; men det var egentlig ikke Forfatterne, denne Opfordring burde ha' været rettet til; de skal nok faa gjennt, hvad de har Lyst til at gjenne. Men kunde der være gjort noget for at bevare den *almene Mand's Breve*, da var Sagen en anden.

Thi hvor bliver alle Breve af? Der er dog næppe ét Menneske, som ikke én Gang i sit Liv har skrevet et Brev, hvori hans Hjerter skjælver. Hvor gaar siige Breve hen? Jeg ved hvordan det gik dem i mit Hjem. Naar saadan et kjært Brev var lagt *blot* under Tællelyset og tydet med omhyggelig Anvendelse af Finger og Hornbriller og læst op i Frygt og Bæven for hele Husets Besætning, saa blev det sat op til en Strikkepind eller en Kniv ved Loftsbjælken, og Solen gulnede det, og Fluerne prikkede det til med Skarn, og en Dag, naar et usædvanligt Vindpust strøg igjennem Stuen, eller Strikkepinden skulde bruges i Jaghasten, røg Brevet ind under Bænken, blev et Bytte for Børnenes Vandarfisme og havnede i Gulvfejningen. Det er *Brevets Historie* i Tusinder af Hjem. Ad den Vej har vi ødelagt én af de herligste Kilder til Kundskab om Menneskehjertet, dets Forhaabninger, dets Sorg og Lykke i Nutid og Fortid.

En Gang vil vi angre det; thi Brevet, Dokumentet, det uomstødelige Bevis — er det ikke sidste Led i Realismens Kunst!

Vor Litteratur er fuld af subtile *Gjætninger*, af aandrøg Schwatzen og tusind *Formodningers* Spindelvæve, men her foreligger endelig en Bog, som er bygget op af *Realier*. Det var næppe ilde, om vi fik en Del Bøger af den Art. Og Karl Larsen har allerede planlagt en Fortsættelse, men et Værk som dette kan ikke skrives uden Forstaaelse og Vellivie fra mange Hold; den første Betingelse er jo den, at Forfatteren kommer i Forhold til de Folk, der sidder inde med Materialet, de Dagbøger og Familiebreve, der nu ligger upaaagtede rundt om i Godtfolks Læddiker; ingen hverken herhjemme eller i Amerika burde tøve med at udlaane slige Breve til Karl Larsen. Derved vilde enhver kunne bære en Planke til den Bro, som vi dog alle gjerne ser rejst mellem hjemme og ude, og samtidig vilde vor Litteratur blive et sundt og ejendommeligt Værk rigere.